

*Анатолій Юрійович Бабаскін,
завідувач відділу проблем
цивільного, трудового і підприємницького права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор
ORCID: 0000-0001-6624-1876*

*Марина Віталіївна Венецька,
старший науковий співробітник відділу проблем
цивільного, трудового і підприємницького права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
ORCID: 0000-0002-7082-9426*

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА VS ПОСТАНОВА ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Постановка та актуальність проблеми. Конструкція відносин власності у господарських товариствах за участю держави, зокрема корпоратизованих державних підприємствах, до цього часу залишається дискусійною проблемою у вітчизняній науковій літературі, легальні підстави для якої видаються сумнівними й суперечливими з огляду на необхідність дотримання принципу верховенства права, що потребує ретельного аналізу законодавства з цього питання.

Вагомий внесок у розробку сучасного розуміння змісту та значення принципу «верховенство права» зробили такі вчені, як В. Авер'янов, С. Головатий, В. Зайчук, М. Козюбра, А. Колодій, В. Копейчиков, М. Кравчук, Д. Лук'янець, Н. Оніщенко, В. Погорілко, П. Рабінович, А. Селіванов, О. Скакун, В. Сіренко, Ю. Тодика, В. Тацій, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та ін. Сучасні розробки з питань використання державного майна у господарській діяльності представлено роботами таких науковців, як Р. Джабраїлов, Б. Дерев'янка, Д. Задихайло, А. Захарченко, І. Єршова, В. Коваль, О. Подцерковний, І. Селіванова, О. Шаповалова, В. Устименко та ін.

Метою статті є дослідження правового режиму майна господарських товариств за участю держави та реалізація конституційного принципу верховенства права в діяльності Верховного Суду з огляду на неоднозначність судової практики.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до положень Основного Закону Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (ст. 1); державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (ст. 6); в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (ст. 8); суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права. З-поміж основних засад судочинства є обов'язковість судового рішення (ст. 129) [1].

З огляду на це слід звернути увагу на позицію Конституційного Суду України, викладену у Рішенні від 18.06.2020 № 5-р(П)/2020, а саме, що «верховенство права» (правовладдя) як невідокремний елемент системи цінностей, що їх покладено в основу сучасного європейського правопорядку, належить до тріади принципів спільної спадщини європейських народів поряд із такими її складниками, як правдива демократія й людські права [2]. Нещодавнім Рішенням Кон-

ституційного Суду України від 21.01.2025 у справі № 3-14/2024(28/24) № 3-р(П)/2025 було підтверджено визнання та дію в Україні принципу верховенства права. Так, Конституційний Суд України у п.2.2, зокрема, виснував, що «...основною вимогою до законодавства є його відповідність критеріям і принципам, установленим у Конституції України, зокрема принципів верховенства права (абзац четвертий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 11.06.2020 № 7-р/2020); верховенство права слід розуміти, зокрема, як механізм забезпечення контролю над використанням влади державою та захисту людини від свавільних дій державної влади» (абзац третій пп. 3.1 п. 3 мотивувальної частини Рішення від 23.01.2020 № 1-р/2020) [3].

Згідно з положеннями ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України; висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права; висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи не можуть приймати рішення, які скасовують судові рішення або зупиняють їх виконання [4].

Відповідно до приписів ст. 263 Цивільного процесуального кодексу України та аналогічної за змістом ст. 236 Господарського процесуального кодексу України «...судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права... При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посиляються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні...» [5; 6].

Потреба в нагадуванні про необхідність дотримання конституційного принципу верховенства права зумовлена прийняттям Великою Палатою Верховного Суду постанови у справі № 917/1212/21 від 03.04.2024 (далі – Постанова), яка містить відступлення від низки раніше сформульованих висновків Верховного Суду та низку висновків, які не відповідають приписам законодавства України.

Так, зокрема, у Постанові виснувано, що «...відповідно до ст. 345 ЦК України фізична або юридична особа може набути право власності на державне майно у разі його приватизації (п. 102). Водночас ч. 3 ст. 145 ГК України передбачає, що правовий режим майна суб'єкта господарювання, заснованого на державній власності, може бути змінено тільки шляхом приватизації майна державного підприємства (п. 103). Згідно із частиною першою ст. 15 Закону України «Про приватизацію державного майна»... до вичерпного переліку способів приватизації державного майна не належала передача державного майна до статутного фонду акціонерного товариства, створеного шляхом корпоратизації державного унітарного підприємства, а також вона не є способом його приватизації (п. 104). Водночас акціонерні товариства, засновником і єдиним акціонером яких є держава в особі органів виконавчої влади, мають спеціальний (особливий) правовий режим майна порівняно з іншими господарськими товариствами, які створюються в загальному порядку, а державне майно, передане до статутного фонду державних акціонерних товариств, залишається у державній власності й відчуження його можливе тільки органами приватизації через визначені законом приватизаційні процедури (п. 108). Отже, до моменту завершення процедури приватизації до створюваного акціонерного товариства в силу правонаступництва переходять права та обов'язки, які мало державне унітарне підприємство, у тому числі й обсяг майнових прав на державне майно. У цьому випадку на праві господарського відання (п. 109). Таким чином, державне майно, яке закріплювалося за державним підприємством на праві господарського відання, перебуває у створюваного акціонерного товариства на праві господарського відання (п. 111). Своєю чергою корпоратизація державних унітарних підприємств через їх перетворення на господарські товариства є лише передумовою для подальшої приватизації майна, переданого державою до їх статутного фонду (п. 112). Проведення корпоратизації державного унітарного підприємства в ак-

ціонерне товариство не є його приватизацією, а тому внесення майна до статутного фонду такого товариства не може розглядатися як підстава для зміни його форми власності (п. 113). У зв'язку із цим державне майно, передане державою до статутного фонду державного унітарного підприємства, корпоратизованого в акціонерне товариство, 100 % акцій статутного фонду якого залишаються у власності держави, до моменту завершення процедури приватизації є державною власністю (п. 114)» [7].

Суд висновує, що «відступає від висновку... щодо того, що власником майна, переданого до статутного капіталу, є саме товариство, а не держава». При цьому підкреслено, що Велика Палата Верховного Суду зауважує, що вона відступає не від постанови у конкретній справі, а від висновку щодо застосування норм права.

Відповідно до висновків Постанови «утворення акціонерних товариств на базі майна корпоратизованих державних унітарних товариств... зумовлює своєрідний порядок набуття такими акціонерними товариствами права власності на майно, що передається державою до їхнього статного фонду». І далі Судом зроблено неоднозначний висновок: «На відміну від акціонерних товариств, які засновуються на базі приватної власності, створення акціонерних товариств на базі майна державних підприємств регулюється не лише нормами Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України,... а й спеціальним законодавством» [7].

Названий вище висновок був прийнятий Великою Палатою Верховного Суду на підставі, зокрема, статей 22, 145 Господарського кодексу України.

У Постанові ВП ВС з посиланням на попереднє цитування ст. 22 Господарського кодексу України зроблено висновок, що «усі суб'єкти державного сектору економіки мають діяти на праві господарського відання чи оперативного управління». Тим часом відповідно до ст. 22 Господарського кодексу України «суб'єктами господарювання державного сектору економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів» (ч. 2). Тобто ч. 2 ст. 22 Господарського кодексу України прямо відмежовує суб'єктів господарювання, які діють на основі лише державної власності (тобто державні комерційні та казенні підприємства), та суб'єктів, у яких держава має частку у статутному капіталі, і яких Господарський кодекс України не відносить до суб'єктів, що діють «на основі лише державної власності» [7].

Дійсно, ч. 5 ст. 22 Господарського кодексу України передбачено, що держава реалізує право державної власності в державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління щодо суб'єктів господарювання, що належать до цього сектору і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління. Але ж у даному пункті йдеться саме про реалізацію права державної власності на майно таких суб'єктів (що здійснюють діяльність на основі лише державної власності), а як визначено у ч. 2 цієї статті – господарські організації, у статутному капіталі яких є частка держави, – відокремлені від суб'єктів – державних підприємств.

Варто підкреслити, що державний сектор економіки не обмежується лише відносинами суто державної власності, а пов'язаний із різними формами присутності держави в процесах виробництва, перерозподілу, обміну та споживання суспільних благ [8]. Отже, існування державного сектору економіки пов'язано з виконанням державою своїх соціально-економічних функцій і може мати різні форми: наявність корпоративних прав держави, належність суб'єкта господарювання до сфери відповідальності органу державної влади тощо [9].

Щодо таких висновків Суду виникає лише одне питання: де в «ЦК України, ГК України та, і спеціальному законодавстві» існують норми права, які є підставою для висновку про те, що відносини власності в акціонерних товариствах, створених за участю держави, і товариствах, створених приватними особами, базуються на різних правових засадах?

Законодавство України містить зовсім інші норми. Є норми Конституції України, статтями 13 і 116 якої встановлено рівність усіх суб'єктів права власності перед законом та їх рівний захист, а також зобов'язання держави забезпечувати рівні умови розвитку всіх форм власності.

Є приписи ст. 167 ЦК України, згідно з якими «держава діє у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин. Держава може створювати юридичні особи приватно-

го права (підприємницькі товариства тощо), брати участь у їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом» [10].

У випадку корпоратизації державних підприємств утворюються акціонерні товариства, акції яких можуть бути продані відповідно до законодавства про приватизацію. Варто підкреслити, що в процесі подальшої приватизації корпоратизованих підприємств відбувається продаж саме належних державі акцій, а не «майна, переданого до статутного фонду», як вказано у п. 112 Постанови, оскільки таке майно вже передано у власність корпоратизованого підприємства – акціонерного товариства в оплату отриманих державою акцій. Оскільки корпоратизація є процесом перетворення державного підприємства у відкрите акціонерне товариство, то з моменту державної реєстрації цього товариства на його діяльність поширюється дія законодавства про господарські товариства, дійсно з певними особливостями щодо порядку здійснення корпоративного управління, розпорядження майном тощо, однак без жодних винятків стосовно правового режиму майна, переданого до статутного капіталу такого акціонерного товариства. Особа, яка придбаває акції, здійснює їх оплату (грошима чи майном) та стає акціонером такого товариства. Кошти або майно, передані в оплату акцій, переходять у власність акціонерного товариства та зараховуються до його статутного капіталу. Законодавство України не містить жодної правової норми, яка б давала підстави для висновку про те, що набувач акцій має право придбати акції та залишити у своїй власності кошти чи майно, передане акціонерному товариству в оплату таких акцій. Акціонер, у тому числі держава, не можуть бути одночасно власниками і акцій, і майна, переданого в оплату таких акцій.

На думку науковців, ключовою відмінністю процедур корпоратизації та приватизації є те, що «...внаслідок корпоратизації майно передається новоствореному товариству у власність, а натомість у держави виникають корпоративні права щодо даного товариства. Таким чином, держава залишає за собою можливість управління діяльністю товариства та отримання дивідендів від його діяльності. Корпоратизація має на меті зміну організаційно-правової форми господарської діяльності і більш ефективне корпоративне управління. Водночас приватизація є способом відчуження майна, що перебуває у державній власності, тобто відбувається вибуття майна з власності держави та перехід об'єкта власності до нового власника. Приватизація призводить до зміни власника майна та одночасно з цим повної втрати будь-яких майнових чи немайнових прав попереднього власника (держави) щодо приватизованого майна» [11].

Загальноприйнята у світі конструкція відносин власності в господарських товариствах загалом і в акціонерних товариствах зокрема, в яких діє принцип розщепленої власності, коли власником майна господарського товариства є саме господарське товариство як юридична особа, а його акціонери (учасники) є власниками акцій (часток), була впроваджена в Україні Законом України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 року, ст. 12 якого було визначено, що

«Товариство є власником:

- майна, переданого йому учасниками у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу;
- продукції, виробленої товариством у результаті господарської діяльності;
- одержаних доходів;
- іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом» [12].

Така конструкція відносин власності була підтверджена і надалі законами України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 року, «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 року та від 29.07.2022 року [13; 14].

Закріплена така конструкція відносин власності у господарських товариствах і ст. 115 Цивільного кодексу України (що діє з 2004 р.), згідно з якою:

«Господарське товариство є власником:

- 1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу;
- 2) продукції, виробленої товариством у результаті господарської діяльності;
- 3) одержаних доходів;
- 4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом.

2. Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо

інше не встановлено законом», ст. 12 якого було визначено, що товариство є власником майна, переданого йому учасниками у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу [10].

Новою редакцією ч. 9 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» прямо визначено, що майно, внесене до статутного капіталу господарського товариства, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, а також майно, внесене до статутного капіталу його дочірнього підприємства або господарського товариства, більше 50 відсотків акцій (часток) якого належать господарському товариству, єдиним акціонером (учасником) якого є держава, чи набуте зазначеним господарським товариством або дочірнім підприємством у процесі господарської діяльності, є власністю такого господарського товариства або дочірнього підприємства відповідно... Господарські товариства, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави та які є засновниками (учасниками, акціонерами) інших юридичних осіб, реалізують свої права засновника, учасника або акціонера таких юридичних осіб самостійно через органи управління таких юридичних осіб згідно з вимогами закону та статуту [15].

Слід підкреслити, що Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», прийнятий 9 січня 2025 року (який набуде чинності 28.08.2025), передбачає внесення змін до ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» та викладення нової редакції абзаців другого та третього цієї статті, а саме: «Господарські товариства, єдиним акціонером (учасником) яких є держава, а також засновані ними юридичні особи розпоряджаються державним майном, що обліковується у них на балансі, в межах повноважень, визначених законом та/або договором з відповідним суб'єктом управління таким майном. Майно, внесене до статутного капіталу господарського товариства, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, а також майно, внесене до статутного капіталу юридичної особи, засновником (учасником, акціонером) якої є таке господарське товариство, належить таким господарському товариству або юридичній особі на праві власності, крім випадків, визначених законом». Тобто законодавець знову легально розмежував майно, що обліковується на балансі державних господарських товариств, та майно, передане до їх статутних капіталів як таке, що є власністю таких господарських товариств [16].

Своєю чергою норми ч. 1 ст. 11 Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» встановлюють, що у випадках, визначених законом, майно держави, Автономної Республіки Крим або територіальної громади може бути закріплено на праві господарського відання за господарськими товариствами без права його відчуження. Законом можуть встановлюватися особливості здійснення права господарського відання господарськими товариствами. Відповідно до цього закріплення майна на праві господарського відання за господарськими товариствами, єдиним акціонером (учасником) яких є держава, а також заснованими ними юридичними особами є не загальним правилом, а є виключенням, яке може бути встановлено окремим законом [16]. Прикладом цього є майно, закріплене на праві господарського відання за акціонерним товариством залізничного транспорту загального користування (ст. 10 Закону України «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування») [17].

Що ж до норм закону, які встановлюють особливості корпоративного управління та розпорядження майном господарських товариств, які є суб'єктами державного сектору економіки, то останні зумовлені виключно тим, що до моменту приватизації корпоративних прав держави в таких юридичних особах, їх ринкова вартість прямо залежить від складу та вартості активів таких товариств.

Зазначимо, що в Україні юридичні особи є суб'єктами права приватної власності. Вони можуть бути власниками будь-якого майна, за винятком окремих видів майна, які відповідно до закону не можуть їм належати. Склад, кількість і вартість майна, яке може бути у їх власності не є обмеженими (ст. 325 Цивільного кодексу України). При цьому в силу закону навіть юридична особа публічного права набуває право власності на майно, передане їй у власність, та на майно, набуте нею у власність на підставах, не заборонених законом (ч. 1 ст. 329 Цивільного кодексу України) [10].

У контексті наведеного варто звернути увагу на те, що ч. 6 ст. 17 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», з урахуванням змін, внесених Законом України «Про

особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», які набудуть чинності 28.08.2025 року, доповнена положеннями, згідно з якими правовий режим державного або комунального майна, внесеного до статутного капіталу господарського товариства, визначається саме нормами Цивільного кодексу України [16].

Отже, законодавство України не містить жодної норми, яка б давала підстави для висновку, наведеного у Постанові. Навпаки, ст. 3 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» до об'єктів управління державної власності, окрім майна, переданого казенним підприємством, державним некомерційним підприємством в оперативне управління; майна, переданого державним комерційним підприємством, установам та організаціям; державного майна, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їх статутних капіталів або залишилося після ліквідації підприємств та організацій; державного майна, наданого суб'єкту господарювання на праві господарського відання відповідно до законодавства, – віднесено корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій, а не власне таке передане для формування статутного капіталу майно [15].

Варто також підкреслити, що жодний Закон України з часів здобуття країною незалежності, тобто з 1991 року, не містив положень, які б давали підстави для іншого тлумачення конструкції відносин власності у господарських товариствах, та розмежовували їх залежно від особи акціонера (держави чи приватної особи).

Відповідно до ст. 5 Закону «Про акціонерні товариства» акціонерами товариства можуть бути фізичні та юридичні особи, а також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, або територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, які є власниками акцій товариства. Акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо відповідного акціонерного товариства (ст. 22). Кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику – акціонеру надається однакова сукупність прав (ст. 27). Державними акціонерними товариствами є акціонерні товариства, 100 відсотків акцій у статутному капіталі яких перебувають у державній власності (ст. 3) [18]. Тож цей закон не містить жодної норми, яка б свідчила про «особливий» чи «спеціальний» характер відносин власності в акціонерних товариствах за участю держави.

Висновки. Отже, Постанова не відповідає положенням Конституції України та процесуального законодавства щодо законності та обґрунтованості судових рішень, оскільки такі висновки не базуються на приписах законодавства. Відповідно до ст. 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову; в Україні визнається і діє принцип верховенства права (ст. 8). Суд не має повноважень на здійснення законодавчої діяльності, він не може створювати правові норми; Суд має право тлумачити та робити висновки про застосування існуючих правових норм, а не створювати їх. Така Постанова є не лише неправосудною, а й шкідливою для правової системи України з огляду на завдання країни щодо інтеграції до європейської спільноти.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2020 № 5-п(II)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-20#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
3. Рішення Конституційного Суду України від 21.01.2025 № 3-п(II)/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-25#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
6. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 917/1212/21 від 03.04.2024. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/118465142> (дата звернення: 03.03.2025).

8. Натарова О. В. Визначення державного сектору економіки: національний та міжнародний підходи. *Економіка: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 20–22.
9. Конєва І. Державний сектор економіки як об'єкт адміністративного регулювання. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2019. № 3 (65). С. 169.
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 05.03.2025).
11. Васильєва В. В. Приватизація та корпоратизація: відмінність процесів і правових наслідків. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 166–169. URL: <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2018.18.37> (дата звернення: 05.04.2025).
12. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
13. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
14. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text> (дата звернення: 05.03.2025).
15. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (дата звернення: 22.03.2025).
16. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 25.03.2025).
17. Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування: Закон України від 23.02.2012 № 4442-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2014-п#Text> (дата звернення: 25.03.2025).
18. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 05.03.2025).

References

1. Konstytutsiia Ukrainy 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (data zvernennia: 02.04.2025).
2. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 18.06.2020 № 5-r(II)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-20#Text> (data zvernennia: 02.04.2025).
3. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 21.01.2025 № 3-r(II)/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-25#Text> (data zvernennia: 02.04.2025).
4. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (data zvernennia: 02.04.2025).
5. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (data zvernennia: 02.04.2025).
6. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (data zvernennia: 02.04.2025).
7. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 917/1212/21 vid 03.04.2024. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/118465142> (data zvernennia: 03.03.2025).
8. Natarova O. V. Vyznachennia derzhavnoho sektoru ekonomiky: natsionalnyi ta mizhnarodnyi pidkhody. *Ekonomika: teoriia ta praktyka*. 2014. № 1. S. 20–22.
9. Konieva I. Derzhavnyi sektor ekonomiky yak ob'iekt administratyvnoho rehuliuвання. *Derzhava ta rehiony*. Seriia: Pravo, 2019 r. № 3 (65). S. 169.
10. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (data zvernennia: 05.03.2025).
11. Vasylieva V. V. Pryvatyzatsiia ta korporatyzatsiia: vidminnist protsesiv i pravovykh naslidkiv. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo*. 2018. Vyp. 18. S. 166–169. URL: <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2018.18.37> (data zvernennia: 05.04.2025).
12. Zakon Ukrainy «Pro hospodarskyi tovarystva» 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (access date: 09.03.2025).
13. Zakon Ukrainy «Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu» 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (data zvernennia: 09.03.2025).
14. Zakon Ukrainy «Pro aktsionerni tovarystva» 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text> (data zvernennia: 05.03.2025).

15. Закон України «Pro upravlinnia ob'ekhtamy derzhavnoi vlasnosti» 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (data zvernennia: 22.03.2025).
16. Закон України «Pro osoblyvosti rehuliuвання діяльності yurydychnykh osib okremykh orhanizatsiino-pravovykh form u perekhidnyi period ta obiednan yurydychnykh osib» 09.01.2025 № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (data zvernennia: 25.03.2025).
17. Закон України «Pro osoblyvosti utvorennia aktsionernoho tovarystva zaliznychnoho transportu zahalnoho korystuvannia» (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2014-п#Text> (data zvernennia: 25.03.2025).
18. Закон України «Pro aktsionerni tovarystva» 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (data zvernennia: 05.03.2025).

Бабаскін А. Ю., Венецька М. В. Принцип верховенства права vs постанова Великої Палати Верховного Суду

Стаття присвячена питанням визначення правового режиму майна господарських товариств, створених за участю держави, зокрема корпоратизованих державних підприємств, з огляду на необхідність дотримання конституційного принципу верховенства права у діяльності органів суду, повноваження яких обмежені тлумаченням правових норм та їх застосування.

Ключові слова: принцип верховенства права, повноваження суду, господарські товариства, акціонерні товариства, відносини власності, приватизація, корпоратизація державних підприємств.

Babaskin A. Yu., Venetska M. V. Principle of the rule of law vs the decision of the Grand Chamber of the Supreme Court

The article is devoted to the issues of determining the legal regime of property of business companies created with the participation of the state, including corporatized state enterprises, taking into account the need to comply with the constitutional principle of the rule of law in the activities of court bodies, the powers of which are limited to the interpretation of legal norms and their application.

Based on the analysis of Ukrainian legislation, it has been proven that the structure of property relations in business companies, including corporatized in the privatization process state enterprises, enshrined in Ukrainian legislation does not differ from the generally accepted world structure, when the owner of the property of a business company is the company itself, and the shareholder (participant) of the company is the owner of shares (shares) received in exchange for property transferred to the authorized capitals of business companies. It is emphasized that the shareholder (participant) of a company, including the state, cannot be both shareholders (participants) and owners of property transferred in exchange for shares (shares) of business companies.

Therefore, it is substantiated that the conclusions given in the Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court in case No. 917/1212/21 of April 23, 2024 that property relations in business companies created by private individuals differ from property relations in business companies created with the participation of the state, in which the property continues to remain in the ownership of the state and belongs to such business companies by right of economic ownership, are contrary to the legislation, do not comply with the constitutional principle of the rule of law and go beyond the powers of the court to interpret legal norms and their application.

Key words: the principle of the rule of law, powers of the court, business companies, joint-stock companies, property relations, privatization, corporatization of state enterprises.

DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-102-109